

Cartea lui G. Zane se înscrie în istoriografia actuală ca important element de referință, exemplu de abnegație, perseverență și pasiune, de respectare a rigorilor cercetării științifice.

GH. IACOB

VASILE VESA, *România și Franța la începutul secolului al XX-lea (1900—1916)*. Pagini de istorie diplomatică, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975, 212 pagini.

Editura Dacia din Cluj-Napoca ne-a obișnuit cu apariții valoroase ce reprezintă reale contribuții în dezbaterile unor probleme de mare însemnătate ale istoriei patriei din secolul nostru. După ce, în seria „Istorie contemporană”, au apărut, în intervalul 1972—1975, un volum privind viața politică în preajma instaurării dictaturii regale¹ și trei volume referitoare la caracterul și implicațiile Dictatului de la Viena², în 1975 au fost tipărite două cărți de istorie diplomatică³, realizări importante în cunoașterea relațiilor României cu S.U.A. și Franța.

Lucrarea lui Vasile Vesa urmărește evoluția relațiilor româno-franceze în preajma și la începutul primului război mondial, pînă la intrarea României în război, încadrîndu-le, așa cum este și firesc, în contextul relațiilor noastre internaționale și, în special, ale celor cu statele Antantei. Aproximativ 1/3 din numărul paginilor se referă la perioada 1900—1914, iar 2/3 la anii 1914/1916.

Este cunoscut faptul că, pînă nu de mult, cercetarea referitoare la România în cadrul relațiilor internaționale, la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, era stîljenită de o serie de aprecieri greșite în legătură cu studiul de dezvoltare al țării noastre, cu obiectivele politicii externe și cu caracterul participării României la primul război mondial. Aproximativ în ultimii 10—12 ani, au fost reluate în discuție, într-o lumină nouă și pe o bază documentară considerabil lărgită, toate aceste probleme, formulîndu-se aprecieri și concluzii însemnate, ce pregătesc și, în același timp, grăbesc apariția mult așteptatei monografii privind România în timpul primului război mondial.

Vasile Vesa, caracterizînd anii 1910—1916, „ca o perioadă în care relațiile dintre Franța și România cunosc îmbunătățiri reale și ascendente” (p. 10), analizează factorii acestei apropieri, pe diferite planuri; „factorul determinant în apropierea ce se va efectua între Franța și România a fost, din Partea României, factorul național” (p. 24). În ceea ce privește Franța,

¹ Florea Nedelcu, *Viața politică din România în preajma instaurării dictaturii regale*, 1973, 314 pagini + 28 planșe.

² A. Simion, *Dictatul de la Viena*, 1972, 308 pagini + 20 planșe; Gh. Zaharia, L. Vajda (coordonatori), Gh. I. Bodea, P. Buntă, M. Covaci, L. Fodor, A. Simion, Gh. Țuțui, *Rezistența antifascistă în partea de nord a Transilvaniei (septembrie 1940—octombrie 1944)*, 1974, 254 pagini; Olimpiu Matichescu, *Opinia publică internațională despre Dictatul de la Viena*, 1975, 256 pagini + 19 planșe.

³ Boris Rangheț, *Relațiile româno-americane în perioada primului război mondial (1916—1920)*, 212 pagini și Vasile Vesa, *România și Franța la începutul secolului al XX-lea (1900—1916)*, 212 pagini. Trimiterile la ultima lucrare se fac, în continuare, în text.

alianța sa cu Rusia și definitivarea Triplei Înțelegeri aveau în vedere atragerea unor state mai mici, între care România prezenta un interes deosebit, din motive multiple. Franța a acționat permanent în această perioadă pentru o apropiere ruso-română, concepută de ea ca o condiție *sine qua non* pentru însăși apropierea franco-română. Poziția Franței față de România în 1914–1916 pleca de la interesele generale ale Antantei, „păstrînd însă o notă aparte, specifică. Acționînd în concordanță cu interesele sale Franța va juca un rol deosebit de important în decizia României din august 1916“. Franța va interveni pe lângă guvernele rus și englez „în sensul de a fi mai sensibile la dorințele guvernului român și, în același timp, pe lângă guvernul de la București, pentru a fi mai maleabil la ofertele pe care le primea. Aceste intervenții, în măsura în care veneau în întîmpinarea politicii guvernului român, au contribuit și mai mult la stabilirea unor relații trainice între cele două țări, al căror prim rezultat vor fi convențiile semnate în anul 1916“ (p. 76). Pentru perioada 1914–1916, autorul a realizat, în mai multe rînduri, mai mult decît o tratare a relațiilor franco-române, oferindu-ne un tablou al relațiilor franco-ruso-române, lucru ce merită a fi subliniat. În același timp, sînt discutate implicațiile relațiilor dintre România și Franța, dintre România și Antantă, pentru sud-estul Europei. „România ocupa și ea (ca și Bulgaria – nota ns., I.A.) un loc deosebit de important în planurile diplomației Antantei pentru atragerea în război a statelor din sud-estul Europei. Prin intervenția sa în război, România putea antrena după sine Grecia și putea să mențină în stare de neutralitate Bulgaria și astfel să sprijine Serbia“ (p. 95), mai ales că „problema ajutorării Serbiei a stat în atenția diplomației Antantei de la începutul războiului“ (p. 94). Autorul evidențiază eforturile diplomației românești, ale lui Ion I. C. Brătianu, de a obține din partea statelor Antantei, într-o situație internațională extrem de complexă, recunoașterea Bucovinei de peste munți și îndeplinirea celorlalte condiții economice, militare etc., ce trebuiau să preîntîmpine catastrofa României după intrarea ei în război. Supus unor presiuni concentrice puternice, unui adevărat asediu (după expresia lui Blondel) din partea Antantei, guvernul român a luat hotărîrea intrării în război, după semnarea cunoscutei convenții politice și militare din august 1916. Împărtășim întru totul modul în care autorul apreciază momentul luării acestei hotărîri: „Putea guvernul român în aceste condiții să amîne decizia sa de a intra în război? Sintem convinși că nu. Nu, pentru că dorința guvernului român de a se alătura Antantei pentru realizarea dezideratului național major al poporului român era reală. Chestiunea pe care a pus-o guvernul român era numai cea a momentului intervenției“ (p. 180). Din cele expuse în lucrare, rezultă „că momentul intrării României în război a fost determinat în bună măsură de presiunile exercitate asupra ei de puterile aliate. Dacă România ar fi încercat să amîne această dată, gestul nu ar fi fost fără risc“ (p. 181).

Intrarea României în război a însemnat un sprijin militaro-material și moral pentru Franța. „Decizia României a administrat Franței, secătuite în urma celor doi ani de război și a bătăliei de la Verdun un tonifiant puternic la momentul oportun. E ceea ce a apreciat atunci și mai tîrziu poporul francez“ (p. 196).

Cartea lui Vasile Vesa se bazează pe un bogat material de arhivă. Meritul deosebit al autorului constă în introducerea, în circuitul nostru științific,

a unor interesante și semnificative documente din fondurile arhivelor Ministerului Afacerilor Străine și ale Ministerului de Război al Franței. Prin aceasta Vasile Vesa, cunoscut și prin preocupările sale anterioare în domeniul relațiilor internaționale ale României în preajma și în timpul primului război mondial⁴, aduce noi și reale contribuții. Lucrarea sa este o reușită ce se înscrie ca o carte de referință din literatura noastră de specialitate.

Ne permitem să semnalăm unele scăpări sau inadvertențe, poate inerente în dezbaterăa unei probleme atât de dificile ca cea în care s-a angajat Vasile Vesa.

Referitor la poziția României pe plan extern către sfârșitul primului deceniu al secolului nostru, se scrie, între altele: „Paralel cu intensificarea mișcării de eliberare națională a românilor, ca o reacție împotriva politicii progermane promovată de clasele dominante românești, tot mai multe voci se ridică pentru o politică externă de înțelegere cu Rusia“ (p. 25). În continuare, sint explicate cu atenție factorii noii orientări externe a României (spre Antantă). Am avea de observat că expresia „promovată de clasele dominante românești“ este prea generalizatoare, deoarece în cadrul acestora s-au manifestat continuu, deschis sau voalat (desigur cu intensități deosebite de la o etapă la alta, în raport direct și cu evoluția situației internaționale), tendințe de apropiere de Franța și, cu unele particularități, de celelalte state ale Antantei. De altfel, pe parcursul lucrării, s-au făcut de cele mai multe ori precizări nuanțate în această chestiune. Sentimentele de prietenie ale poporului român față de poporul francez — se observă just la pagina 10 (pentru a da numai un exemplu) — „au fost o piedică serioasă în calea politicii progermane promovată de unele cercuri (sublinierea ns. — I.A.) ale claselor dominante din România“.

Unele formulări ni se par susceptibile de îmbunătățiri. „Indiferent de atitudinea pe care a luat-o față de primul război mondial — se scrie la pagina 77 — poporul român în marea sa majoritate dorea cu ardoare realizarea visului său secular de a trăi unit și independent în granițele aceluiași stat. Atitudinea sa față de război s-a definit în raport de (cu) posibilitatea realizării acestui vis“. Expresia „indiferent de atitudinea...“ nu e deloc potrivită, lăsînd loc mai multor interpretări; precizarea următoare („atitudinea sa față de război...“) este binevenită cu observația că, la izbucnirea războiului, posibilitatea realizării dezideratului național nu mai era un vis, ci intrase fază hotărîtoare iminentă. Autorul consideră că „poporul român în marea sa majoritate (sublinierea ns. — I.A.) dorea cu ardoare“ îndeplinirea dezideratului său național. Ne întrebăm, de ce în marea sa majoritate și nu în întregime? Unirea într-un singur stat era dorința unanimă a tuturor românilor; în acest sens, lucrurile au fost bine precizate, la noi în ultima vreme și nu mai comportă, aici, o discuție specială.

⁴ V. Vesa, *Relațiile politice româno-franceze în perioada 1910—1914 în lumina corespondenței diplomatice franceze*; idem, *Din corespondența între Președintele Franței Raymond Poincaré și țarul Rusiei Nicolae al II-lea, privind România în perioada primului război mondial*, în „Studia Universitatis Babeș-Bolyai“, series Historiae, fasc. 2 și respectiv, fasc. 1, 1970; idem *La front de Salonique et l'entrée de la Roumanie dans la première guerre mondiale*, în „Revue Roumaine d'Histoire“, nr. 2, 1973.

O astfel de lucrare putea să apară și în limba franceză ; apărind în limba română, era bine ca rezumatul în limba franceză să fie ceva mai lung (nici 10 pagini nu era prea mult), fiind siguri că interesează și pe specialiștii francezi.

Subliniind încă o dată valoarea de ansamblu a cărții lui Vasile Vesa, remarcăm și stilul sobru, măsurat fără a fi rigid. Volumul se adresează unui număr mare de cititori : specialiștilor din domeniul relațiilor internaționale, profesorilor de istorie, studenților de la istorie și unui public larg ce manifestă, în ultima vreme, un interes constant pentru problemele fundamentale ale istoriei patriei.

Ne exprimăm speranța că Editura Dacia va da la iveală noi lucrări valoroase de istorie modernă și contemporană a României (asemenea celor amintite aici), la nivelul prestigiului pe care și l-a creat și în acest domeniu.

Ion Agrigoroaiei

„ANALE DE ISTORIE nr. 1—6/1975

În cîmpul publicisticii de specialitate din țara noastră, revista „Anale de istorie“ se înscrie între publicațiile de prestigiu, răspunzînd într-o măsură apreciabilă unor necesități actuale ale cunoașterii în domeniul istoriei, al științelor social-politice și propagandei în general. Materialele pe care revista le-a înserat în cursul anului 1975 s-au situat în mod constant la cote superioare, jalonînd și noi direcții de cercetare. Prin aceasta, revista a reprezentat pentru profesori, cercetători, și pentru studenți — de pe a căror poziție facem aprecierile — un util instrument de lucru, de informare și, totodată, un adevărat îndrumar pentru nespecialiști. Una din caracteristicile articolelor cuprinse în revistă, care se impune a fi relevată, înaintea oricărei considerații, este coroborarea mesajului științific și al celui național patriotic. „Anale de istorie“ a promovat și promovează în mod consecvent concepția partidului nostru asupra istoriei naționale și universale.

Analiza sumarului revistei permite constatarea diversității tematicii abordate în care se pot totuși stabili cîteva permanențe : probleme privind istoria modernă și contemporană a României, în general ; mișcarea muncitorească din țara noastră și mișcarea muncitorească internațională ; rubricile *În ajutorul celor care studiază în cadrul învățămîntului politico-ideologic de partid* și *Critică și bibliografie*.

Studiile și articolele privind istoria patriei noastre în general și în special epoca modernă și contemporană aduc în discuție, în majoritatea lor, noi informații sau cele mai recente interpretări, recomandîndu-se și printr-o deosebită ținută științifică. Am remarca în acest sens studiul semnat de Gh. Zaharia și Mircea Mușat — *Lupta pentru independență și unitatea statală — permanență a istoriei poporului român* (nr. 1), care face o serie de aprecieri importante, semnificative prin realismul interpretării asupra trăsăturilor generale ale luptei poporului nostru pentru independență și mai ales asupra unor momente hotărîtoare din istoria României. Astfel, asupra situației țării noastre din vara anului 1940, se arată că cesiunile teritoriale, erau rezultatul răsturnărilor politice externe și interne produse în intervalul august 1939—august 1940. Aceste răsturnări explică de ce România, țară dominată de profunde